

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL : lei 2,60 ANUAL
— ABONAMENTELE SE FAC NUMAI PE UN AN —

ANUNȚURI:
— Linia pe pagina 7 și 8 bani 20 —

UN CONVOIŪ DE PRIZONIERI TURCI CONDUȘI DE BULGARI

După granița Basarabiei

La vre-o două trei săptămâni după ce bulgarii răsvărații din Belgrad s'au fost potolii; companiile venite din Galați spre ai cuminți, au fost pornite pe frontieră pentru a întări pe celelalte două; mai mult ca să impiedice emigrarea lor în Rusia, de cât în vederea altor servicii.

Pe socoteala acelei trebuinți, semi-plutonul meu a ocupat pichetul din fața punctului Tatar-Bunar, pus sub ordinele căpitanului Poddichi, ca șef de vamă; rămas desăvârșit independent în tot ce privea poziția de supraveghere a ordinii și a mișcărilor de emigrare ale bulgarilor, cari mai adesea încercau sau prin corupere, sau cu forța să treacă granița cu avut cu tot.

Abea mă deprinsesem aci, cu viața din acel câmp sălbatec, hârțuit zi și noaptea de perversitatea atât a bulgarilor cari, vecinic stau gata să zboare, și nu mai puțin și de a rușilor cari stau gata să-i primească, spre a le înlesni trecerea înainte; când într-o după amiază, mă pomenesc cu fostul meu instructor sergentul Bolezatu, care mi-a predat ordinul batalionului, de pregătire a pichetului și prezentare în interes de serviciu.

Abea că intrasem în cazarmă și lepădasem muniția după mine; când iată că sergentul major al companiei, mă și întreabă?

— Fostai la d-nu Major?

— Când aveam să mă duc, că doar abea am sosit după drum.

— Fugi di grabă de te prezantă, că amu mo întrebă de ai sosit.

În deajuns contrariat de osteneala, ca și de necunoscutul la care mă duceam; am plecat imediat, astfel că în câteva minute mă aflam înaintea Majorului Bogonos; care, de cum mă văzu mă întâmpină zicându-mi:

— Astăzi și mâine ai să primești dela furierii companiilor respective liste de hrană a oamenilor pe treizeci de zile; pentru ca pe socoteala lor să-ți dau banii ce se vor cuveni pentru hrana lor pe graniță; îngrijindu-te de oamenii de care vei avea nevoie pentru distribuirea iei la vreme. Ai înțeles?

— Am înțeles să trăiți d-le Major, dar pentru mine această însărcinare va fi grea de oarece nu am mai făcut-o nici odată.

— Imi închipui destul de bine că nu ai mai făcut-o; cum însă, te știu cât ești de energic și corect, vei căuta a îndeplini ordinul ce ți-am dat.

Cum la acestea nu mai încăpea replică, am făcut stănga împrejuri, și am eșit pe ușe afară, amestec de grija marei răspunderi în care această grea sarcină mă arunca.

Până ce iusă să-mi angajez mintea la cele ce aveam de făcut, am fost măncat bine, și cu toată sticleala celor curioși de a afla pentru ce am fost adus dupe graniță; eu, m'am dus și m'am culcat, din care somn nu m'am trezit de cât după miezul nopții, bine odihnit și cu mintea în deajuns de limpede, care urma acum și repede a-mi desemna calea pe care trebuia să o merg.

Aducându-mi aminte că în fața cazarmii se afla o ceinărie lipovenească, am trimis plantonul de la ușe să-mi aducă un ceaf și pesmetți; el mi-a spus că încă se mai află acolo la vorbă caporalul Nedeleu și Ciobotaru, vechii artelnici ai comp. I și II; la ale căror spuse, repede m'am înbrăcat, am pus boneta pe cap și cu mantaua pe umeri am intrat în ceinărie, zicându-le.

— Bine v'am găsit deșcă.

— Bine ați venit d-le sergent.

— Dar cum de ați întârziat până la vremea asta aci?

— Ia am mai povestit și de ale slujbei, și de cele de acasă, fiindcă suntem și leat, și sat.

— Dar cu artelnicia cum merge.

— Ar fi mers mai bine, dacă ar fi lăsat-o pe seama noastră; auziram însă, că d-nu Major a hotărât să ne iei treaba din mână; nu mai de s'ar invoii d-nii căpitanii cu această rânduială.

Pe la orele aproape șapte când începuse a se lumina bine de ziua, am eșit din ceinărie pe deplin edificat de cele ce aveam de făcut; cât și, cu două principale ajutoare, cari de aci în colo nu mai puteau cărmii nici la dreapta nici la stânga, în urma celor ce-mi destăinuiseră, aflând tot ce-mi trebuia.

A doua zi pe seară, după ce-mi complectasem oamenii de care aveam nevoie și după ce adunasem situațiile de hrană, de la câteși patru companii; m'am prezentat Majorului, aducându-i la cunoștință întreaga întocmire a trebii, mai mult spre a mă asigura dacă sau nu, prevederile mi erau bune.

— Și ziceai, că n'ai să faci treabă.

— Poate a-și zice și acum, să trăiți d-le Major, dacă nu-mă eșau în cale cei doi artelnici; cari m'au pus în curent cu toate trebuințele, ca și cu mai toate incorectitudinile lor.

— Tare bine, de aceea te-am și fost adus, și amu pot fi încredințat că fiecare are să-și primească dreptul ce i se cuvine.

— Numai de s'a invoii și d-nii...

— De voe de nevoie au să se învoească, fiindcă nu pot face altfel; dar, i-an spune-mi dice îți trebuiesc atâția oameni?

— Două case mi trebuiesc pentru tocatul vîntului; cei doi artelnici pentru aprovizionarea de prin sate a malaiului; făsoții, a capi, crupelor și celelalte.

— De ce nevoie ai de casești, căci cei de aici ți-o poate furniza fără grije.

— Nu, să trăiți d-le Major; fiindcă va costa și mai scump, și va fi mai veche de cât aceea tăiată după trebuință; mai ales când, se poate cumpara vite ieftine de la cazaci după graniță, așa dupe cum mi-ai spus cei doi artelnici.

— Dar pe cealaltă șosea, la ce ai să-i întrebuințezi?

— Două mi trebuiesc la distribuția hranei, unul la pază a carnelor, și celălalt doi ca rezervă și alogatori.

— Dar sarea, oțetul, rachiu și celelalte, le vei lua de aici din târg?

— Nici pe acestea, fiindcă din cele ce mi-au spus artelnicii, le găsesc în drumul meu, mai estine și mai bune; însă imi va trebui numai două bolebeace, și numai proviziunea necesară pentru primete patru pichete.

— Bine, câtă numai să fii cu băgare de seamă, ca lumea toată să fie îndestulată.

Și într'adevăr că, în timp de aproape cinci luni, până ce am venit cu regimentul la București, de la căpitan până la cel din urmă soldat au fost cu prețos îndestulați, mulțămiiți vitelor pe care mi le procura cazacii pe a o suta parte din prețul care costau; dar, pentru care actele justificative nu făceau a da o folosință lunară de 100—120 de poli, din care-mă împărțasem și eu cu 10 sau 15 la sută, după cum fi era chefu Majorului.

Între acestea am avut însă mulțămirea tineretii de a mă fi întors acasă cu un trottor Murg de o rară itunusete; cumpărat tot de la cazaci, dinpreună cu doi negri-corb pe prețul de treizeci de ruble cari, au făcut admirabil Bucureștilui, când a ieșit Majorul cu ei la trăsoră pe șosea, cum nu mai puțin și Musgul meu, care a exaltat pe cel mai de seamă amator de cai de la noi, pe Alex. Plagine.

Între una din Duminicile lunii lui Mai, când după ce vizitasem și trecusem în revistă mai toate cunoștințele mele dragute; am pornit de acasă din Antim, cu Murgu mare u-lubele unei Natisance, gătit ca o cocință dragută, după care o lume

întreagă se uită la el, până ce am ajuns și m'am oprit dinaintea bufetului cel vechiu dupe Sosea.

Acolo, între puținii necunoscuți, se afla și nelipsitul mănunchiu din luna lui Mai și Iunie dim. până ce plecau la băi, ca: regretații frați B. și St. Belu, Halon, Haralambie, Menalas, Ghermani, d-rul Marcovici, Cretzeanu, cât și d-na și d. Paçuris; când iată că sosește și marele amator cu un frumos cal roib jumătate sânge, foarte sprinten și bine antrenat, înhamat la un ușor Tilburii, cari împăca pe stăpân până la îngâmfare, și care de cum a zărit pe Murgu, a început ai da târcoale până ce a ajuns la vorba:

— Să mi-l dai mie, ce ești pe dânsul?

— Nu-l am de vânzare c.c. Alexandre.

— Dacă ți-oi da 100 de galbeni.

— Nici pe două, imi place și mie; și ia afară de aceasta nu cred să existe cai în București, care să-i întreacă.

— Îi punem la probă cu roibu?

— Bucurcu, oricând.

— Acum chiar.

— Cam răcată partidă.

— Pentru cine?

— Pentru roibu d-tale.

— Să vedem.

După ce fiecare și-a băut cafeaua și în asistența celor de față; abea am consimțit să primesc luptă cu un avans de două sute de paști ce i-am oferit; pe care mai înainte de a fi ajuns la rîntul al doilea, i-am câștigat, lăsându-l în urmă cu peste douăzeci de paști; fără însă ca pe corpul Murgului, să se fi desemnat un pic de sudoare.

Până seara, știind tot Bucureștii de succesul Murgului, care atâta de mult a excita pasiunea amatorului; în cât după toate mijloacele îndrebuințate a recurs și la intervenția mânel; căreia nu i-am putut rezista, și după o lună de chin și amărăciune, ca să scap la Iana dat pe 125 lire otomane.

G. A. Taciă

Pastrama prietenului Popescu

Imi adusesi aminte de prietenul Popescu, care, când va, cumpărăse niște buți de pastramă, la Mizil. O pastramă excelentă, grasă și fragrantă, posedând miros de 200 cai putere. S'ar fi putut garanta că se simțea până la un sfert de poșă, rînturnând omul la distanță de 400 metri. Tocmai atunci eram și eu pe acolo; deci, prietenul meu mi-a spus, dacă e cu putință și nu mă jecărează, să las așa de bun a colua cu mine la București, fiindcă ei nu se va întoarce mai înainte de câteva zile, temându-se că n'o să duresc mult, ne ținută la pastramă bună.

„Ei ce plăcere, stampe amice”, îi răspunsei, „cu cea mai mare plăcere”.

Când fu să plec, mă suii într-o dorogă de birje cu un cal șchiop, gleabă despirată, trăgând mai mult a somn, dar purtând pomposul nume de Năluca și mă dusei după comision. Am pus pastramă împreună cu bagajul mărunț în coșul trăsorei care porni agalea, parcă eram trași de boi, până la colțul străzii; acolo vântul duse miros de pastramă pe la nasul calului. Asta-i dădu aripi, căci sforzînd de groază, o luă la sănătoasa, cu iuteala de 5 kilometri pe oră. Acum vântul sufla în aceeași direcțiune și mai înainte de a ajunge la capătul străzii, mărhoaga mânca nori; iar de unde până adineauri n'o puteam compara de cât cu un bătrân șontorog, acuzi îi scăpăra picioarele, lăsându-l pe toți în urmă. Sosind la gară, d'abia putu să-o domolească doi hamali cu birjarul și numai două ca unul din ei

avu prezența de spirit să-și rupă pozunarul, dând fec căpei și afumând cu ea calul pe la nas.

Socosei bilei, apoi mă plinați fu-dul, cu pastrama pe peron. Publicul mă evită în mod respectuos. Trenul gema de pasageri; totuși pătrunsei într'un compartiment unde se mai aflau șapte persoane. Un domn bătrân, morocănos, protestă, însă fără succes, pentru-că mi așezai lucrurile pe rețea și mă înghesuii cu un surdă afabil între doi pasageri, îndrugând cevașilea despre vremea călduroasă. Nu trecu mult și bătrânul domn deveni neliniștit. „Aerul este foarte confinat aici”, răsuflă în fine. „Sufocant!” adăogă vecinul său. Apoi începură a mirosi cu putere și numa ce strânseseră castrafusele și o luară la picior, fără a mai zice nici pis.

Se ridică atunci o damă corpulentă, strigînd că este rusine a se trata, în astfel de mod, persoane onorabile și cu reputație ca dânsa; dar în urmă o șterse pe ușe afară, cu giamentanul și opt pachete.

Celelți patru tovarăși de drum, rămân pe loc câtuva timp, până ce un domn cu aspect solemn, după haîne și maniere parea să fie eicelul, emise ideea că mirosul de aci aduce cu acel al cadavrelor de copii. Auzind asta, ai trei, fugiră cu atâta grabă, în cât se carambolară la eșire. Mă întorsei surzînd către domnul în negru, arătându-i compartimentul ajuns pe seama noastră; el rase făcînd declarație de straniu cum u-mii oameni pot născoci istorii la-trezi dintr-o bagatelă. Însă și dumnealui deveni în scurt timp cu totul melancolic. „L întrebați dacă n'ar dori să consume ceva când ne vom opri la Plocești. Primi. Traversăm linia la hufot, unde după multe troncăneli din picioare și ciocnituri cu umbrela, tot trecu un sfert de oră până să putem fi serviți de chelner. „Ce înaiți”, mă adresai tovarășului. „O bufetie de Drăgășani”, îi răspunsei; supse dintr-o dată hătura și năvală în alt compartiment. Fără îndoielă; tipul era chiar vulgar. De la Plocești stătai singur coc, deși restul trenului, era înțesat. Pe la diferitele stațiuni, publicul, văzînd loc destul la mine, se îmbulzea să intre.

„Vin aici; Marijo, căci e aproape 80”.

— Da, da, Tomo, acolo vreau să ne așezăm”, strigau alții, alergînd cu bagajul în spinare și îmbrămînduse la ușe, spre a putea pătrunde. În fine unul o deschise și se sui, dar căzu îndată în brațele celui de la spate și veniă toți unii peste altul îndărăt, când simțiră la nas mirosul; la moment și luară barfite, dând buza într'un vagon de clasa I-a, unde plătită diferența, plus amenzii. De la gara de Nord dusei pastrama la locuința prietenului. Când fui întâmpinat de soția sa, ea suflă mai întâi cu putere pe nas, din cauza mirosului; și începu: „Ce s'a întâmplat? spuneti-mi necorecirea! însă mai repede!”

O asigurați: „Este pastramă! Don Popescu, sotul mătăle, a cumpărat-o de la Mizil, rugându-mă să vo aduc”.

Adăogai că nu sânt amestecat cu nimic altceva în toate astea; ea se făcu a-mi da crezămînt, până va vorbi despre afacere, cu Popescu, când va sosi.

Prietenul meu fu rețînit pe neașteptate mai mult timp la Mizil; și, după trei zile, soția veni la mine consultându-mă: „Ce-a spus Popescu despre pastramă? I-am transmis recomandăția de a o păstra cam la uscăciune și a nu umbla la ea fără motiv. „O căt pentru aceasta fii sigur”, replică ea; „da-a... Popescu a... gustat-o?” „Cred pozitiv” îi răspunsei. „Bărea tare mulțumit de ea”.

O asigurați: „Este pastramă! Don Popescu, sotul mătăle, a cumpărat-o de la Mizil, rugându-mă să vo aduc”.

Adăogai că nu sânt amestecat cu nimic altceva în toate astea; ea se făcu a-mi da crezămînt, până va vorbi despre afacere, cu Popescu, când va sosi.

Prietenul meu fu rețînit pe neașteptate mai mult timp la Mizil; și, după trei zile, soția veni la mine consultându-mă: „Ce-a spus Popescu despre pastramă? I-am transmis recomandăția de a o păstra cam la uscăciune și a nu umbla la ea fără motiv. „O căt pentru aceasta fii sigur”, replică ea; „da-a... Popescu a... gustat-o?” „Cred pozitiv” îi răspunsei. „Bărea tare mulțumit de ea”.

„Ce ziceți”, mă mai întrebă, „se va supăra dacă voi da doi lei cuiva, ca s'o îngroape?”

Îi spusei că, în ăst caz, multă vreme nu'l va mai vedea vesel. De odată un gând îi trecu prin cap. V'ar jena, ținând-o la d-voastră?”

„Doamnă”, grăii, despre mine, nu sânt de loc jenat de mirosul pastramei și în toată viața, nu voi aminti cu plăcere voiajul de la Mizil până aici, ca un sfârșit splendid al unei piese de teatru. Dar, pe acest pământ, se cade a avea considerații în totdeauna și peste tot locul pentru alții. Persoana, sub acoperământul căreia am onoare a locui este văduvă și pe lângă asta, orfană. Ea are un foarte, aș putea afirma, e-locințe dispreț, contra tot ce dânsa numește incomodare. Prezentarea pastramei domnului vostru soț, ar fi o incomodare nu tocmai mică pentru ea, știu asta din instinct și nici odată nu vreau să se spună despre mine, că am asuprit văduve și orfanii. „Ei bine”, conchise vizitatoarea sculându-se, „mai zic și eu una: o să iau copiii și voi sta cu ei la otel, până va fi mâncată toată pastrama. Declar solemn de a nu mai trăi cu așa puțiciune în casa mea.

„Zis și făcut, lăsând menajul în grija unei bone. Aceasta răspundea la întrebarea dacă poate suporta asemenea miros: „Ce-are aface!” Și se ducea cât de aproape de pastramă, spunând: parcă ar fi pepene galben. De unde se conchidea că mirosul ei nu impresiona urât pe femei. Factura otelului se suflă la 315 lei, ceea ce urea prețul pastramei la 8 jum. lei suta de grame. Prietenul mânca din când în când cu poftă, câte o buchiță din ea; atare preț, însă, întrecea resursele sale. Se decise deci a înțărca de pastramă. O aruncă în canal, de unde trebuia să o ia repede, de oare ce măturătorii se plânseră, că le vine leșin de atâta putoare. Văzând așa, o duse într-o noapte la cimitir. Dar groparul descoperi corpul delictului, făcând un tărăboi ne mai pomenit: căci, sustinea el, se completează spre a fi scos din slujbă și pâine, fiindcă mirosul acela o să redeștepte pe morți.

La urmă, Popescu se cotorosi de ea, ducând-o la o mică stațiune balneară și îngropând-o în nisipul plajei. Din această cauză, localitatea câștigă oare care renume. Vizitatorii observă că marea avea un miresm caracteristic, iar fizicii și debili începură a frecventa stațiunea. (Din Idano).

Dumpe.

ESCROCII

Escrocii sunt o categorie de oameni, care ar merita uneori, în loc de dispreț, interes și ajutorul oamenilor buni. Afirmatia mea va părea, poate, extra-ordinară, dar sper s'o dovedesc în puține cuvinte.

„Mai întâi, ce este un escroc?—Este un om care abuzează de încrederea altuia: care fâgâduiește lucruri, cu intenția de a înșela, știind bine că nu va îndeplini făgăduiala sa și chiar că-l va fi cu neputință s'o îndeplinească; în alte cazuri escrocul e un om, care profită de naivitatea sau de ignoranța și de inexperiența altora.

Cam așa, după cât îmi amintesc, definește codul exerocheriea. Definiție clară, dar foarte greu de aplicat în practică.

Inteligenta și cunoștințele omenești variază foarte mult de la un individ la altul. În afaceri fiecare caută, evident, să profit cât mai mare pentru sine, în care scop se

Moartea lui Aurel Alexandrescu-Dorna

Luni, 29 c. a încetat din viață Aurel Alexandrescu-Dorna, distinsul ziarist și scriitor căruia direcțiunea ziarului „Universul” îi încredințase îngrijirea revistei noastre.

Alexandrescu care moare în vârstă de 42 ani lasă o operă literară destul de frumoasă.

Defunctul s'a distins și ca cronicar dramatic al ziarului „Universul”. Săptămânile lui teatrale erau foarte gustate fiind scrise cu multă competență.

Înmormântarea iubitului nostru coleg s'a făcut Marți, la cimitirul Bălu.

Au ținut cuvântări relevând meritele lui Dorna d-nii V. Mestugan și Leontin Iliescu.

Carul funebru a fost urmat până

la locul de veci de d-nii N. Dimitrescu-Câmpina, directorul ziarului „Universul”, Mestugean, sub-directorul ziarului, Pârjolescu, director la domeniul, G. Diamandi, președintele societății autorilor dramatici, C. Demetrescu, secretarul Sindicatului ziaristilor, Victor Aneslin, Cosco, Scurtu, M. Negru și alți colegi și confrăți din presă.

Sierul era acoperit de coroane trimise de d-na și d. N. Dimitrescu-Câmpina, Sindicatul ziaristilor, colegii dela „Universul”, societatea scriitorilor dramatici etc.

Moartea lui Alexandrescu-Dorna e o pierdere simțită atât pentru ziaristică cât și pentru literatură.

Fie-i țărâna ușoară și amintirea neperitoare!

slujește de inteligența și cunoștințele sale, pentru a obține condițiuni cât mai avantajoase pentru sine. Până unde poate merge însă dreptul fiecăruia de a se folosi de superioritatea sa intelectuală în tratarea afacerilor? — Iată o chestiune extrem de delicată, la care mă mir că moralistii nu s'au gândit până acum.

De fapt vedem spectacolul revoluțiilor — dar care din nenorocine nu revoltă pe nimeni, căci ne-am deprins cu el — vedem că niște borfași nenorociți sunt condamnați la închisoare pentru o sumă mizerabilă, în timp ce acei care dau „lovitură” de bursă, care se cartelează pe spinarea consumatorilor, sau fac „întreprinderi îndrăznețe” (dar puțin curate), nu numai că nu sunt pedepsiți, dar se bucură de stima și puterea pe care o dă averea, deși e câștigată prin mijloace incorecte.

Mă gândesc la toate acestea, citind un caz puțin obișnuit, pe care ni-l relatează „Le Figaro” din 7 Noembrie a. e. (stil nou).

Înaintea Tribunalului corecțional din Paris (Secția X) a venit zilele trecute procesul individului Cognel, acuzat că purta uniforma de admi-

poate merge îndrăzneala unor indivizi și până unde... naivitatea și prostia omenească, nu merită desigur decât pedeapsă. Dar nu sunt oare printre escroci, oameni inteligenți, întreprinzători, nevoiți însă să trăească din expediente, din cauză că nu găsesc mijlocul să trăiască altfel? Numai cine n'a înșelat niciodată pe nimeni să arunce cu peatra în ei. Iar oamenii nu numai cinstiți dar și buni, trebuie să dorească și dacă pot să ajute ca inteligența și inițiativa nenorociților, despre care vorbim, să găsească o întrebuintare onestă.

Aladin

Unchiul din America

„Am fost totdeauna crescut în cultul unchiului din America, începând Bob Tulip. Eram în împrejurimile Chesterului și trăiam fericit studiind mecanica. Un copil este un copil și eu eram unul, blând, cinstit și așa de drept că dacă mă creșteam cu șapte milimetri nu aș fi mai putut să mă intru pe ușa tatălui Tulip.

„La noi era ușurința în mișcări; tatăl meu câștiga destul ca șef de muzică și mama, dulcea Dolly, își creștea copiii cât putea mai bine. Deci, trăiam la adăpostul luxului și în fiecare seară, tatăl meu ne spunea, mie și sorei mele: „Copii, rugați-vă pentru unchiul din America.”

Cu toate că nu ne spunea decât aceste vorbe noi vorbeam mult de acest unchiu din America. Oamenii din împrejurimi, erau convinși că noi vom fi putrezi de bogății când unchiul va veni, și iată că spre sfârșitul lunii August evenimentul se produse.

„Îmi aduc aminte de acea zi ca de aceea a nașterii mele. Era foarte cald și un detaliu îmi rămase în minte: mama aranjase în bufet șapte sau opt duzini de prune, din ele eu mâncați pe infundate câteva, pentru care am mâncat o bătao strâșnică. Când ședeam așa se auzea cineva la poartă.

„Tata trimese pe sora mea Ana ca să deschidă și ea introduse un om gras, îmbrăcat în niște haine largi iar la vestă avea un enorm lanț de aur.

— „Eh! copii, zise străinul, ce nu cunoașteți pe unchiul... unchiul din America?”

Mama îi dădu mâna și apoi dispăru, tata îi întinse grav bogatului vizitator răspunzând simplu: „Te așteptam; ce mult e de atunci... Ce mult!”

„Seara, toată familia era reunită împrejurul mesei pentru a face onoarea unui excelent supeu. Apoi Ana aduse un ionograf. Masa se isprăvi. Unchiului vorbi, și din vorbele sale rezultă că averea sa era foarte mare.

— „Să vedeți, copiii mei! Nici nu e de crezut. Am fost profesor de domino, champion de tenis, vânzător de apă de gârlă pentru barbă, senator, revoluționar, general negru, directorul unui jurnal pentru celibatari. Am fost holnav, bucătar și soldat. Am făcut tot ce am putut și am isprăvit prin a strânge o avere colosală închiriind zăcămintele de minereuri, căutărilor de aur italiene.

După ce am făcut averea mă însuram cu o femeie așa de sensibilă că ea muri a doua zi după nuntă, neputând să trăiască în atâta fericire. A murit sârmana Kati! Pentru ce?...”

„Aci unchiul meu începu să plângă cu hohote, cu capul prins între mâini. Emoționatîi noi îi respectam durerea, tăcuți; eu atât mai mult că tata voind să-l consoleze, ne-

nistrator colonial, însușindu-și acest titlu pentru a înșela lumea.

Îmbrăcat în uniformă neagră brodată cu argint, punându-și spada de administrator colonial francez, Cognel debarcă la Turin în timpul expoziției. Anunțându-se ca „însărcinat de o misiune” vizitează pe guvernatorul din Turin, care-l primi cu toate onorurile cuvenite. După dejun schimbă vederi politice, băură pentru prosperitatea Italiei și Franței, apoi pretinsul administrator colonial fu condus oficial la expoziție.

Ziarele italiene vorbiră de această vizită punând-o în legătură cu un proiect de colonizare a Erytreei. În acest timp Cognel inunda Italia cu niște prospecte în care lauda avantajele unei Societăți de colonizare, pe care pretindea că o fundase. I se procură capitaluri; un avocat din Milan de Bertolotti, îi vârsă 10.000 de lire.

Cognel continuă vizitele sale. La Corfu se fotografiă alături de consulul francez! În sfârșit (ca să scurtez) pretinsul administrator colonial ajunge la tribunalul corecțional, care-l condamnă la patru ani de închisoare.

Acest caz, care arată până unde

chiul îl opri cu un gest: „Lasă-mă singur!” zise el ștergându-și lacrimile.

„Tata ne făcu un semn și noi plecărăm să luăm aer în livadă, la marginea unui mic răușor, discutând despre bunătățile Providenței. După o oră tata Tulip declară: „Unchiul trebuie să se fi liniștit, aiidei să-l strângem în brațe și apoi să-l facem să scoată ceva banii...”

„Luarăm drumul către casă, sărind voioși și intrând în sala de mâncare văzurăm că unchiul plecase.

„Plecuse, Dumnezeu știe unde! cu mobilele, cu banii, cu gramofonul, cu așternuturile din pat; luase chiar și giuvaericele mamei. Cum era de înțeles, nu am mai revăzut pe unchiu; va veni el în viitor?”

Trad. de Traian Popescu.

DIN VIAȚA IMPĂRATULUI NAPOLEON CEL MARE

Sceptrul de încoronare al împăratului Napoleon I

La 2 Decembrie 1804, Napoleon I, la încoronarea sa ca împărat ereditar al Francezilor primii în mână de la Papa Piu VII, în catedrala Notre Dame din Paris, pretinsul sceptru de argint al împăratului Carol cel mare, după ce contrar înțelegerii avute, și puse pe cap coroana de laur lucrată în aur, mai înainte ca să o ia în mână Papa. Tot astfel făcu el și cu încoronarea soției sale, împărăteasa Iosefina.

Napoleon asigură adeseori anturagiul său că el se privește oarecum ca un moștenitor și continuator al marelui împărat francon și din cauza aceasta se înconjură cu adevărate și pretinse relievi ale acestuia.

Cercetările de mai târziu au stabilit că acest sceptru nu era decât bagheta unui șef de orchestră din anul 1394. Pe mânerul în cinci colțuri al bățului de argint, artistic lucrat, se află o inscripție în versuri vechi franceze, foarte ștersă, în care proprietarul baghetei implora pe toți să se roage pentru sufletul său. În vârful baghetei se afla figura împăratului Carol cel Mare, care sta pe tron, ținând în mână sceptrul și mărul imperiului. La picioarele sale se află gravate cuvintele: *Sanctus Carolus Magnus*.

Denon, directorul de pe atunci al muzeului Louvre, îndepărtă cu abilitate inscripția care anunța că un muzicant umblase cu această baghetă și o prezentă împăratului Napoleon ca pe adevăratul sceptru al lui Carol cel Mare.

Napoleon I și corespondenții de război

În toate timpurile munca corespondenților de război a fost cât se poate de dificilă. În actualul război din Peninsula balcanică comandanții trupelor aliate caută a ține pe corespondenții ziarelor cât mai departe, în dosul liniei de foc, în cât bieții corespondenți nu pot să vadă nimic din ceea ce se petrece pe câmpul de bătăie și sunt nevoiți a recurge la fel de fel de trucuri pentru a putea trimite instrucțiunii ziarului, care cheltuiește sume mari pentru a da cititorilor știri cât mai recente și mai exacte.

Acesta însă nu este un lucru nou. Napoleon I nu se putea împăca de loc cu faptul ca ziarele să publice știri „confidențiale”, asupra războaielor sale.

Atunci când proiecta războiul în Italia de nord, în cel mai mare secret, fiind prim consul al republicei, dădu la 15 Februarie 1800, următorul decret: „Ministrul afacerilor polițienești să comunice tuturor ziariștilor că despre mișcarea trupe-

lor și a vaselor de război nu le este permis a publica nimic în ziarele lor.”

Pe timpul campaniilor imperiului câmpul de război era departe de Paris, așa încât ziariștii nu putură să-și încurce planurile prin știrile lor. Dar în anul 1814, când războaiele cu Statele aliate se făceau în Franța a înființat cea mai severă censură pentru corespondenții ziarelor. În 19 Februarie 1814 Napoleon scrisese ministrului poliției Savari: „Ziarele sunt redactate fără nici un spirit, căci altcum cum ar fi cu puțință ca să se scrie că eu am numai puțin soldați, și că eu am învins numai pentru că am surprins pe inamic, și că noi am fost unul contra trei?”

Trebuie că voi, cei din Paris, v-ați pierdut capul, dând voie să se colporteze astfel de știri, când afirm că am 300.000 de soldați și dușmanul mă crede, și când acest fapt ar trebui să fie trâmbitat până la extrem. Un principiu fundamental în război este a exagera forța armată, iar nici când a o micșora?”

Împăratul Napoleon înființă cenzura nu numai pentru corespondenții oficiali ai ziarelor, ci și pentru scrisorile private. Astfel scrie el în 1811, la 5 Decembrie, către mareașalul Berthier:

„Scrie mareașalului Suchet și plânge-te că soția lui a scris d-nei Saligny căreia i-a descoperit tot ce se petrece în armata soțului ei. Astfel de amănunte nu sunt permise în scrisoarea unei soții. Ei nu-i este permis a cunoaște nici forța trupelor, nici mișcările lor. Mareașalului îi este permis a vorbi numai despre sănătatea lui”.

C. Scurtu.

Senzația unui sbor de 120 kilom. viteză pe oră

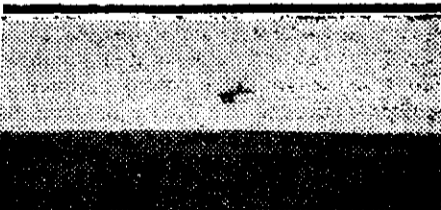
Sburasem cu aparatul «Moritz Farman» a cărui viteză e de 80 km. pe oră, sburasem cu aparatul «H. Farman» cu viteză de 90 km., acum doream să simt și senzația unui sbor de 120 km. pe oră.

Ocaziunea era cât se poate de nimerită.

Pe câmpul de aviațiune de la Cotroceni, aparatul «H. Coandă Bristol» aștepta cu nesăț să spintece văzduhul.

M'am rugat de abilitul aviator militar d. sub-locot. Protopopescu să-mi facă distincția onoare de a mă purta câte-va clipe pe aripele noului monoplan «Coandă». Spre marea mea bucurie dorința mi se împlini.

Intr'o clipă sunt pe aeroplan.

Monoplanul «H. Coandă» în sbor planat

La un gest al pilotului aparatul porneste cu o viteză vertiginoasă, ridicându-se la 350 metri înălțime.

Cascheta, ochelarii, haine, toate părăsesc că vor să zboare de pe mine. O scurtă privire în lături, și curentul pare că vrea să-mi perforzeze timpotul. Pământul fuge nebunește sub mine. Intr'o clipă trecem peste forturi, peste Cierogăra pentru a ne pierde în zare. O înclinare a aparatului mă face să cred că începem a vira. De odată motorul se oprește. Începusem să planăm. Nici un zgomot nu se aude. Ce senzație! Nimic mai frumos de cât un sbor planat.

La un moment dat mi se păru chiar că aparatul se izbește cu putere de pământ.

Dar iată că aparatul se redresează

sub mâna abilă a pilotului și atinge pământul.

Cobor de pe aparat aproape uluit. Mi se părea că a fost un vis.

De-abia trecuse un sfert de oră și străbătusem peste 30 kilometri.

N. Vas.

AL. RUSSO

CUGETĂRI

— 1955 —

— Urmare —

Care neam altul slăvește, fără alege-re și critică, ori-ce nume de al săi ce plutește în istorie, în literatură sau în funcții civile și religioase? Dacă de pildă în trăitorii de astăzi sunt oameni vrednici, de talent, de inimă și de judecată carii cu dreptul sunt prețuiți, câți alții trăiesc numai din fala Românilui, iar nu din meritele lor? Dacă sunt oameni cu ochii deschiși și înaintați peste orizontul mic al unei gramaticii și al unei scoți; câți alții trăiesc de prietenia măgulitoare a unor mici pedanți redactori de jurnale, redactori și discipoli umiliți, ce fac din o sistemă o dogmă și din propagatori dogmei niște feteși literați și politici? În umilinta lor, ei amenință de urgia focului reacionar pe necredincioși; critica se chiamă batjocură, își cer conferințe mature despre limbă: nu pot lua aminte că lumea e sătulă de conferințe și că decadența limbilor, a artelor au început când s-au ridicat sisteme, gramaticii și retorii, ce au stărnit și încodit pedantismurile feburite, de au rătăcit cugetul și judecata dreaptă a neamurilor. Dacă sistemele sunt rele și consecințele ridicole, trebuie oare neamul orbeste să le urmeze, pentru că doi trei săi o mie de oameni și-au jertfit viața lor a produce acele sisteme? Căinăm oamenii, îi prețuim pentru gândul bun și credem că cu cât sunt mai de inimă Români, cu atâta mai mult se vor pune la muncă de isnoavă: errare humanum est.

Critica nu are vreme a respica mărirea restaurației din veacul trecut, dar poate în treacăt înregistra faptele și datele tradiției românești. Găsim într'un jurnal aducerea aminte a adunării de la Blaj, ziua cea mare de 15 Maiu 1848, serbată de pribegii din Principate la Paris la 15 Maiu 1851, în care serbare se închinau cu entuziasm înaintea fraților ardeleni, cari nu au primit decorației rusești și ziceau: „Ardealul este matca României; în munții săi trebuie să punem altarele patriei noastre. Mai mult de ori care, Ardelenii sunt atașați la pământul lor; ei cu anevoie peregrinează; iubesc ca osle lor să se odihnească în pământul părinților lor, și aceasta le dă o mare virtute de rezistență; ei când se ridicară și ieșiră din cuiburile lor, trecură munții și formară germinile principatelor. Să nu ne indoim, și la noi în principate sentimentul național este în adâncul inimelor, tot așa de îndărăcinat ca în Ardeal. Ideea unității române, înainte de a fi propovăduită de scriitorii români ai veacului acestuia de deșteptare, au fost în inima căpiteniilor și a Domnilor viteji și în neobosită muncă și străduință a țaranului. Din începutul deosebirei și al despărțirii în provinciile Româniilor noștri, căutară tot de odată de a le lăși și întinde spre râpele Dunării, către Marea de o parte, și de alta de a nu se desliși și a se instrăina de cuiburile, de locurile lor de întâia ocupare. Așa mișcarea literară veni târziu în urma atâtor străduinți eroice făcute în Țara Românească

*) Vezi: *Junimea Română*, No. 2. Paris, Iunie 1851.

și Moldova pentru necurmarea tradițiilor istorice. Așa înainte de părintele Petru în Ardeal, Logofățul Miron în Moldova privește pe „Românii toți la o laltă ca o singură familie; și mai înainte de ei Mihail Vodă Viteazul voește să unească pe „Români într'un singur Stat: mai înainte de Mihail chiar Petru Rareș, „bastard al Marelui Ștefan, reclamá „moșia părintească în Ardeal. Și de „ne-am afunda mai înainte în istorie spre a căuta sentimentele de „frăție română, am vedea că Ioanitu, „țiu cerea de la papa coroană pentru el și urmașii lui, întemeiat nu „mai pe titlul de Român. Într'un cuvânt cu cât vom desluși mai bine „șirul faptelor românești de la început, cu atâta mai tare ne vom încredința că al noștri s-au luptat „pentru ideea unității mai înainte „chiar de a fi singura idee secundară, „și adevărat sublimă în literatură”.

Ostașii mari ai Moldovei și ai Țării Românești încearcă unitatea politică prin putere, poporul prin sunetul buciului și răsbate peste codri și peste dealuri: bronzișii, stăpîni literaturii, atâta unitatea morală prin aducerea aminte a legăturii limbii și sângelui, și unii domni prin școale înflorite deschise tot neamului. Unitatea și tradiția în Ardeal se desvâlesc prin durerea lui Șincai, a lui Klein, a lui Petru Maior; încotro și când își întore Români ochii și gândul lor, dan de principate, centrul vitei neamului. În zadar ar vrea frații ardeleni să respingă influența veche și nouă a principatelor. Existența politică a țărilor, cât de mică este sau a fost, era și este un punct strălucitor: și inimile Românilor nu puteau fi alina; de aceea după aspirațiile politice a venit influența ideilor și a civilizației. Veacul al 18-lea, fiind un timp de decadență pentru principate, marii Ardeleni ce știa Moldova și Valahia mai bine decât Banatul și Ardealul, opun străinismului ivit sub forma grecească, scrierile lor scrise cu pana picată a Ironicarilor și traducătorilor. Astăzi când principatele trăiesc în șirul ideilor franceze, astăzi când limba umblă șovăind între multe sisteme, astăzi când forma veche a stilului este uitată și rătăcită fără întoarcere, iar forma nouă română încă scriitorii nu au nimerit-o, totuși școala ardelenă nu are putere de a trăi nici de tradițiile restaurației, nici de viața ei însăși. Sub sistemele latine prin care schimbă limba nu poate mistui stilul franțuzit al principatelor; deosebirea este că Bucureștenii puțin, Ieșenii mai mult își adăpă inspirația la vitele vii ale neamului, caută a-și ascunde străinismul măcar sub cuvinte române sau învechite în România pe când Ardelenii, săracii ca și țaranii de stilul limbii, earecă a-și ascunde sărăcia cu mitologia și cuvinte latinisate. Mulți Ronsard avem, dar Malherbiu întârzie a sosi. — Știm că gândul a fost bun, știm în București, în Iași și în Blaj că oamenii ce au pornit pe calea latinirii au fost și sunt pătrunși de mizeria neamului nostru, de viitorul ce ne este păstrat; știm că din al multii ar muri și multii au suferit pentru mărirea și mărturisirea României, știm încă și vedem că ori când scriitorii vor a pătrunde la inimă, la auzul și la văzutul Românilui uită sistemele. Răul este că pe lângă dascălii noutăților care au cumpănat în aplicația sistemelor, vin ucenicii cari își pun silința și fala nesocotită și neștiutoare a întrece pe dascăli. De la gândul restauratorilor de a întemeia gramatica română am venit la gramatica latină, de la gândul de a stărpi cuvintele de extracție străină am ajuns a schimba tot glosarul. Exagerațiile școalelor le combatem, nu școalele, nu munca, nu îmbunătățirea. Sunt o seamă de oameni cari se sprijină pe

scriitorii vechi spre a zidi temelia sistemelor exclusive; dar dacă de pildă este carte în *lune*, sunt alte cărți tot de o vechime ce sună altminterea; nici una nici altele nu dovedesc nimica, de nu că limbile au regule și excepții, că nimica în lume nu este nouă, și s'au aflat visuri și cercări limbistice românești și în veacul al 17-lea. Și noi am vrea să clădim o sistemă de limbă, dar de unde să pornim? — De la Traian Impăratul, cum zice *Patria* în No. 26 de mai gus, sau de la hronicarii? Care-i limba neamului român? Limba lui Ciceron și a lui Traian, sau limba soldaților lui Traian?...

Până ce *Patria* va deslega publicului român această chestie, socotim că sistemele nu au temelie, pentru că rezultatele nu sunt în armonie cu neamul; și rămânem în încrederea că limba română e o limbă deosebită acum și au fost osebuită pururea de limba latină, că cuvintele ei s'au format și se formează după regule încă necunoscute, ce is au logica în istoria noastră.

XI

Încercările noastre de a ne convinge de temeiurile sănătoase ce ar fi ademenit pe Români a părăsi limba strămoșească, am rămas nehotărâți dacă aceste provin din prea mare știință sau numai din fantazia novatorilor, după școalele de unde ies, bucureștene sau ardelen. În mai multe rânduri, vorbind de sistemele limbistice, am zis *radicale* sau *radicalism*; suntem datorii a ne îndrepta zicerea și a respinge și acest temeliu, pentru că cuvântul radical a d-lor stă în contradicție cu istoria neamului, cu tradiția românească și cu scrierile restauratorilor: unii din radicaliștii raționaliști, și ce vor mai fi, au pornit fără să ne spuie de unde pornesc; alții pornesc de la o limbă latină depravată, ce o socot limba lui Ciceron; după aceștia coloniștii români au urmat de la descălcăcatul întâiu a vorbi și a scrie latinește, și numai cu vremea, cu megieșia și amestecarea bulgaro-slavonă s'au sters dintre ei limba și literile latine. Din nenorocire, pentru acești utopiști istoria lumii și un monument viu, mare de opt milioane de suflete, le stău dămpotrivă. Istoria mărturiseste că în lumea română, pe lângă limba oficială latină, trăia cot la cot și *dialecte compuse de latineasca cea obștească ce nu au pierit nici odată în Italia*, zice Petru Maior.

Aceste dialecte duse de soldații români răsplătiți cu pământuri în țările biruite; s'au intrulocat cu limbile acelor țări biruite și au produs modernele limbi, zise neo-latine. Cu decadența romană, limba latină oficială pică și ea; dialectele provinciilor intră la rând și se rădic la grad de limbă; asemănarea limbelor române, franțeze, spaniole și italiene nu vine de la limba latină, dar de la cea latinească a soldaților. Cu cât ceareă cinea analoghiile, suind și rui veacurilor, cu atâta asemănarea între limbile surorii e mai mare în construcție, în cuvinte și în idel. Pe când limba latină este uitată ca limbă vie și rămâne numai o legătură a canțelariilor, a învățaților și limba bisericeii, limbile nouă se încerc a scrie și a crește. Greutatea întâmplărilor istorice, tendințele religioase ne siliră pe noi Români a trăi în înfrăurirea slavonă ca înfrăurire preponderantă; în lipsă de dovezi vechi, sântem datorii a crede că limba românească scrisă au început cu literile cirilice, despărțită cum era de arta civilizației neamurilor latine, care neamuri luaseră literile latinești nu ca o moștenire a limbii lui Ciceron, numai, dar ca un avut al civilizației italiene din străvechime, civilizația aceea ce au respins litera graecă.

Multă vreme dialectul popular fu

ROMÂNII LA IERUSALIM

Punerea pietrei fundamentale a bisericii ortodoxe române în Ierusalim, de către d. Teodor P. Burada, președintele «Comitetului pentru zidirea Bisericii ortodoxe române», pe locul cumpărat de comitet.

mai restrâns în întrebunțarea casnică și în relațiile private, dialectul putea să piară, de pierrea ființa politică a neamului; dar micile privilegii feudale a Maramoroșului și a Făgărașului, neobicinuința pe atuncea a craiilor de a amesteca neamurile și a constitua omogenitatea țărilor și mai ales întemeierea domniilor române a Valachiei și a Moldovei întăresc dialectul. Cu privilegiile mici, cu ridicarea politică a principatelor, dialectul se ridică și se impune dregătorilor, începe a se scrie prin acturile publice și se preface în limbă. Cum ne-au părăsit limba latină oficială cu stingerea Romanilor, asemenea și limba slavonă ne lasă cu înființarea staturilor române. Un eveniment religios, reformarea ce desparte omenirea de astăzi veni când România era în cumpănă de a se topi în oceanul slavon și goni limba slavonicească de tot din lumea română, și începe adevărata și singura tradiție a limbii române.

(Va urma).

Convorbiri astronomice

Cometele de la căderea Constantinopolului

A treia cometă în 1912. E foarte frumos din partea acestor astre că au început să se grăbească, căci astronomii le duceau lipsă prin Septembrie. Noua cometă a fost descoperită de astronomul Borrelly din Marsilia, care a descoperit din 1874 și până în prezent vre-o 6—7 comete. Mai e interesant să se știe, că cele mai multe comete din Marsilia au fost descoperite. Până în momentul când seriu aceste rânduri nu am multe amănunte. Cometa a fost găsită în constelația Hercule. Vine din Dragonul și se îndreptă spre Vulturul, deci va mai putea fi observată multă vreme.

În seara descoperirii era de mărimea a opta, adică se putea observa cu o lunetă mică. E curios, că

în momentul descoperirii ea se afla în apropiere de cometa Gale, care continuă să fie observată cu lunete cât de mici. Nici cometa Borrelly nu e cometa războiului actual. Când te gândești, că un astronom a găsit că numărul probabil al cometelor trebuie să fie de vre-o 300.000! Din aceste 300.000 nu merită anul 1912 una strălucitoare, care să mai sperie puțin omenirea! O cometă mare pe vremurile acestea când nu se aude de cât de mobilizări, de tunuri și mitralieze, ar fi la ordinea zilei.

Or așteaptă căderea Constantinopolului!

La 1453 când a căzut Constantinopolul în mâinile Turcilor nu a apărut nici o cometă strălucitoare, dar a apărut una în 1452 și alta în 1454. Cea din 1452, spune Pingrè, a speriat pe toată lumea. Cea din 1454, apărea în toate seriile după apusul soarelui și avea forma unei săbii lungi. Luna ajungând să fie plină, cometa trecu peste discul ei și o eclipsă. Și mai departe spune tot Pingrè: „Unii, văzând forma de sabie a acestei comete, văzând-o apoi înaintând de la apus spre răsărit, apropiindu-se de Lună și luându-i lumina, concluseră că principii creștini, formând împreună o ligă puternică, vor veni din spre apus, vor ataca tronul otoman și-l vor răsturna. Minunea aceasta cauză multă spaimă Turcilor”. Pingrè citează și el pe un anume George Phranza, protovestiar al împăratilor Constantinopolului, făcut prizonier de Turci când cu luarea aceluși oraș.

Toate bune, dar ne vine cam greu să credem că cometa a eclipsat Luna, căci în acest caz trebuie să admitem că acea cometă se afla la mai puțin de 380.000 km. ca să se poată afla între noi și Lună. În Iunie, când a apărut Cometa, Luna plină se afla la orizont de tot, așa că se poate ca atmosfera să fi fost pricina unei slăbirii a luminei Lunii, iar nu cometa, care de sigur se afla departe, iar nu în imediata apropiere a planetei noastre. Nici o cometă nu ne-a făcut cinstea să se apropie

asa de mult și-apoi, chiar dacă s'ar apropia, masa cometei e atât de mică, încât nu noi am pătimi, ci ea.

De câte ori o cometă se apropie prea mult de un corp masiv ca planetele, drumul bietei comete se schimbă cu totul. Așa au pățimit multe comete, după cum v'am mai spus de pe urma giganticei planete Jupiter.

Tot așa a fost deci o cometă pusă în legătură cu căderea Constantinopolului. Ei, de s'ar arăta una ca cele din 1843, sau 1882! Bietii Turci ar avea pe cine să acuze. Cometa ar fi de vină că ei nu mai au spiritul războinic. E interesant de știut, că trei ani după căderea Constantinopolului s'a arătat cometa Halley, tocmai când Turcii asediau Belgradul. Creștinătatea era îngrozită. Din fericire Turcii au mâncat hâta. În 1910 s'a arătat cometa Halley și două ani în urmă armatele creștine sunt pe cale să ia Constantinopolul. Cometa Halley are dar un rol istoric: în 1456 a sosit 3 ani după luarea Constantinopolului de Turci. În 1910 sosit 2 ani înaintea reluării Constantinopolului de creștini. Și să se mai spună că nu sunt legate cometele de marile evenimente istorice ale importantei noastre planete. Nu e vorba, cu puțină bunăvoință poți să faci cam multe apropieri de asemenea natură.

NOTA. Mulțumesc d-lui Niculescu Dincă din București, care mi-a trimis la redacție două ziare, din San Paulo (Brazilia), cu privire la eclipsa totală de soare din Octombrie.

Victor Anestin.

SENIORUL DIN HALLEBORG

NUVELA DE ALFRED VON HEDENSTYERNA

Tradusă cu autorizația autorului de H. HEINECKE

— Urmare —

CAPITOLUL II

Întoarcerea la Halleborg

Baronul Gosta trăia retras în apartamentul său din Langgasse, nu departe de Palatul de Justiție, unde după obiceiul acelei epoci, se înscrișese pentru a-și face stagiul și aștepta cu naivitatea tineretii, ca moartea să-l scape de durerea lui. Val! nu e altă speranță mai înșelătoare ca aceasta! O suflare ușoară de primăvară pe când doi îndrăgostiți se plimbă în câmpurile cu soare, e de ajuns pentru a da germenul morții unei vieți în plină ei dezvoltare! O alta poate dura ani de regrete, de suferințe, de dureri, fără a înceta de a trăi!

Gosta renunțase de mult a se mai prezenta la Palat, nimeni nu observase. Numărul tinerilor avocați era destul de mare și pe el îl uitaseră repede, cei mai însemnați îl credeau stabilit în ținutul lui din Smaland. Tot de această părere erau și tinerile servitoare, cari făceau treaba feciorului în oțelul, în care baronul avea obiceiul de a lua masa.

Singură Malena știa că nu părăsise Stockholm, numai cu singură intra în odaia baronului, căci dase drumul servitoarei lui proprie. Ea veghea la toate nevoile lui, cu toată credința inimii ei, și își cerea oțelare că nu știe să gătească mai bine; de multe ori îl îndemna să meargă în oțelul lui să ia masa acolo cu prietenii ca să nu se prăpădească așa mult cu nenorocirea lui.

Malena nu-și uitase stăpâna, durerea ei era tot așa de sinceră și vie, dar înșfârșit asta nu o putea împiedica de a-și pregăti masa de trei ori pe zi, pe când baronul îi da înapoi toate bucatele, aproape neatinse. Într-o zi, crezând că are să mănânce mai cu poftă, de teamă să nu greșească bucatele aduse tot ce era mai bun, dela cel mai mare birt; în ziua aceea baronul se mulțumi numai cu o singură ceașcă de ceai; era de speriat, nu alt ceva!

Baronul fusese rugat a se duce pentru afaceri grabnice la Halleborg, fiindcă bătrânul lui intendent nu primise toate ordinele în ziua când tânărul baron își făcuse apariția pentru înmormântarea tatălui său; bătrânul pastor Hallinge îl ruga să vie, precum și prietenii tatălui său. Dar în zadar. Fața lui Gosta se contractă într-un zâmbet dureos. La citirea acelor scrisori afectuoase, dar val! ce mai știa el, ce mai putea pricepe!

Pentru ce să mai vorbească de viitor, de dat ordine în privința ardenșiei, pentru construcții, pentru plantații, la ce bun să mai vorbească el, un om care se aștepta să moară în toate zilele? Văru-său Emil, care trebuia să-l moștenească, avea să se ocupe de toate cesiunile relative la acel ținut.

Trecură două, trei luni. Gosta când își privi fața, îi veni un desgust; era tot așa de sănătos, tot așa de tânăr și frumos; obrazii se înfloriseră, ochii arătau aceeași strălucire, ca înainte dureroasei lui încercări, cu toate că lacrimile nu-l mai înecaseră în fiecare zi când se ducea la cimitir.

Pe mormântul încărcat de flori, nu pusese decât o simplă cruce cu singurul cuvânt: „Julia”.

Veni Mai. Într-o dimineață Gosta fu foarte surprins că se deșteptă numai la orele nouă, mărturisindu-și că dormise foarte bine, toată

noaptea. Cum putuse oare, să-și uite durerea, și pe aceea care i-o cauzase. Mânca, dormea, respira parfumul primăverii, se bucura de razele calde ale Soarelui, și ea? ea se odihnea sub pământul rece.

Dacă natura și refuza opera sfântă de a-l uni cu ea, pentru ce nu ar face el însuși acest act, pe care îl considera ca o datorie?

„Da, Julia voi veni”.

Pronunțând aceste cuvinte, și fixa ochii pe pistoalele spânzurate deasupra capapelei!

Dar, numai de cât lășitatea acestui act de disperare i se păru îngrozitor. Străbunii lui, pe câmpul de bătaie, mânuiseră armele pentru apărarea vieții și a patriei lor, dar nu pentru sinucidere.

Datorită unuia din aceste pistoale, un tânăr din familia Hallenhjelm, scăpase viața unui colonel în bătaia dela Nordlingen.

Cu aceste pistoale, alături de spala lui, un maior Hallenhjelm, un Gosta ca și el, și făcuse drum prietore. Oată banda de Croați cari se înverșunaseră contra lui, și el singur, să se servească pentru a părăsi viața lupul pe care providența i-o impunea?

Nu, nu, asta nu se putea. el nu va dezerta! Din noap, se adânci în durerea lui, se îmbătă de ea, și ducându-se la cimitir de câte două ori pe zi, în loc de odată, ca să-și lase durerea în voie și să-și facă opera ei.

O fire mai puțin robustă, ar fi sfârșit prin a se prăpădi, dacă nu fiziceste, cel puțin intelectualmente; dar Gosta era prea sănătos, nervii prea solizi. Sufletul dător de viață al primăverii, influența salutară a timpului și făcură încet opera, și vindecară.

După ce petrecu o noapte de vară întrecăgă a-și lua adio de la crucea albă din cimitir, nu de la aceea care se odihnea jos, -- lui cu sine amintirea, -- plecă a doua zi cu Malena, pe un vapor, și peste o săptămână, ajunseră la Halleborg.

În primele zile îi fu foarte greu. Cu intendentul său Svensson, se înțelese foarte repede, dându-i ordine ca să conducă el tot, ca și mai înainte, să urmeze cu proiectele de construcție și de plantații și la sfârșitul lucrului să-l dea socoteală.

În zadar încercă Svensson, pe lângă tânărul lui stăpân, ca să îi ceară vre-un sfat, Gosta îl concedia repede și cu politeță.

Nu tot, astfel era și cu vecinii? Cu tată-său care rămăsese văduv de tânăr, și se retrăsese de lume, al cărui fiu unic sta departe de el, se obișnuiseră toți, a pricepe că Halleborg nu putea fi clasat printre celelalte castele din împrejurimi cu ușile largi deschise ospitalității și petrecerilor; dar de la întoarcerea tânărului baron, le plăcea a crede, că acesta și va înțelege mai bine datoria, și că locuința lui nu va lipsi de a deveni centrul petrecerilor, pe cari imaginația fără nici o ocupație a proprietarilor rurali, știu să nascococească. I se adresă doar o mulțime de invitații; el refuză, dar nu îi fu cu putință, a se sustrage de la obligația de a întoarce vizitele, nici de la aceea de a le primi, mai cu seamă, din partea prietenilor lui din copilărie, cari aveau surori de măritat. Pentru a pune capăt acestor vizite, tânărul castelan, nu întârziă de a nu se arăta, când veneau să-l vadă, sau de a fi foarte rece, astfel că îl lăsară în pace așa cum dorea el.

Gosta simți cu toate acestea, nevoie de puțină simpatie, și hotărî a-și încredința durerea bătrânului pastor Hjelm. Avea nevoie de un prieten bun, milos, cu care putea vorbi de Julia; și sincer cum era, nu vroia să admită ca Hjelm, care îl cunoscuse de mic copil, poate a-tribui întunecata lui tristețe, pierderea tatălui său, cum făcea alți locuitori din ținutul lui.

Trecu un an, apoi doi: nimic nu se schimbă în felul de trai și de gândit al seniorului de Halleborg.

Bătrâna Malena se stinse încetul cu încetul. Simțea că numai avea nici o datorie de îndeplinit și slugile din Halleborg nu se purta cu ea, așa ca ea să dorească să mai trăiască. Când era lângă baron, credeau toți că bârfește pe toate celelalte slugi. Femeia din casă, avusese chiar în gând să părăsească serviciul baronului, pentru că într-o seară, aflându-se lângă odaia în care vorbeau amândoi, îi auzise vorbind tot timpul de D-ra; ea, în gândul ei, acest termen nu se putea aplica decât ei: D-ra Stina Lindberg! Cum și-ar fi închipuit că acest cuvânt amintea Malenei și stăpânului ei, atât de dulci și mângâioase amintiri?

Baronul fu adânc impresionat și îndurerat de moartea credincioasei servitoare.

De câte ori nu îi vorbea ea săraca, în felul acesta: „D-le baron îi mai aduci aminte? Astăzi e ziua d-rei?” și aceste cuvinte îl întrețineau rana sufletului lui vie, și cu toate acestea, acest devotament îi fusese atât de dulce, atât de scump!

Ziua de naștere a seniorilor de Halleborg fusese în totdeauna o sărbătoare pentru locuitorii domeniului.

Primul an de doină, nu se serbă, firește; dar în al doilea, Svensson făcu în toamnă după vechiul obicei, în urma ordinului format al lui stăpân-său. Ziua de naștere a lui Gosta căzând pe la începutul lui Septembrie, Svensson, pusese mesele sub teii din curte, afară și grădina o luminase toată cu lămpioane venetiene, înspre seară.

După ce ură la toți noaptea lună, și se retrase la el în casă, Gosta nu se putu împiedica de a constata că împlinise 34 de ani, și că prin urmare în anul viitor, conform paragrafului 17, relativ la fideicomis, văru lui Charles-Emil, avea să intre în posesiunea tuturor drepturilor și privilegiilor, ca non senior de Halleborg.

Accastă eventualitate nu o uitase nici un moment, bine înțeles și dorea chiar realizarea. Venitul parcelor, care nu făceau parte din majorat economiile strănse, grație vieții modeste a lui tată-său, și a lui tot așa de modestă, ar fi îndestulătoare pentru a-l proteja la nevoie.

Ar putea trăi atunci ori unde și cum va vrea, retras, uitat cu amintirile și durerea lui. Dar cu toate acestea!

Într-o noapte avu un vis urât. Vedea pe văru-său Charles-Emil, care nu îi prea vrea binele, gonind din modestul lui bordei, pe Jean păstorul, care nu mai era în stare să muncească; și vedea calul lui favorit, hărănit cu pînă; vedea pe Svensson prins într-o discuție vie cu văru-său, pe când, el Gosta era martor la toate aceste mizerii, și în neputința de a mai interveni. Un strigăt de indignare îl redeştea. Seacăse un oftat adânc, și șterse fruntea plină de sudoare și mulțumi lui Dumnezeu că încă tot seniorul de Halleborg este.

Din ziua aceea, începu a se interesa mai mult de afaceri, care până aci fuseseră lăsate în plata D-ului. Se duse de văzu în colibele lor pe toți muncitorii, se informă de nevoile lor și comunică în urmă toate impresiile lui, lui Svensson.

„Trebuie să văruști din nou aren-

dășia lui Nisse, trebuie să îi dai ceva bani înainte, ca să și poată cumpăra o vacă, căci a lui i-a murit. Său mai bine, vindeți una de a noastră cu pret jumătate și pentru rest, să ne muncească.

— Foarte bine, d-le baron, am să fac așa cum porunciți. Chiar eu mă gândisem, dar...

— Dar ce?

— Un subaltern, nu trebuie nici odată să o ia înainte, după capul lui; mai ales, că mă temeam cam de mult, ca D. baron să nu mă găsească prea independent.

— Pentru ce n'ai venit să-mi ceri părerea? Abia pronunță însă această frază, și Gosta și mușcă buzele; în adevăr, nu era tot el acela care oprise pe Svensson a veni să îi ceară părerea?

— De acum încolo, pot veni să vă întreb câte ceva, întrebă Svensson, nemaî putând de bucurie.

— Vino când vrei, răspunse Gosta cam posomorât.

Deja 21 Ianuarie! douăzeci și unu Ianuarie! Numai șase luni mai erau, care desparte pe Gosta de data fatală, când trebuia să scape majoratul. I se părea că vede sosind pe văru-său Charles-Emil, însoțit de tată-său, șambelanul respectos care nu lipsise nici odată, în fiecare anul nou, să nu trimită felicitările lui cele mai sincere șefului familiei. Îl vedea deja dând poronci și recomandând fiului său, să se poarte frumos cu fiu-său. „Cât va fi aci cel puțin”, avea el grije să adoge; I se părea că îi mai aude zicând: „Întreabă pe baronul Gosta dacă vrea să ia cafeaua în odaia d-sale? Sau: Ai iată-te, scumpe veru, îți sigur că aripa dreaptă îți va fi în tot dauna la dispoziție.

Aci trebuie să te simți ca la d-ta acasă”.

Trecând prin Sala Cavalerilor, Gosta se opri, fără să vrea, în fața autorului, trestelului paragraf, un colonel bătrân, de artilerie, care nu avea aerul să imblânzească zisa clauză, chiar dacă această concesie i-ar fi permis de a se întoarce pe pământ.

„Ce cap bestemat! Bătrân încăpățânat aristocrat! Sopiți Gosta, dând din picior, s'ar zice în adevăr că îi ai închipuit să nu mai ai altă vocație pe pământ, de cât să asigură, continuarea rasei tale, și încă îi mai trebuie și o persoană nobilă pentru asta!”

Răposatul colonel Hallenhjelm, a vea un zâmbet ironic, ca și cum i-ar fi zis:

„Copilul meu, îndeplinește tu, dacă astfel este fantazia ta, lucruri mari pe pământ, dar nu-ți închioui că ai să te poți bucura atât cât îți va plăcea, de frumosul meu ținut de Halleborg, fără a-ți alege tovarășe o castelană de viță nobilă. Scădurile acestei săli a Cavalerilor, nu va fi nici odată călcată de bastarzi, pe toți sfinții!”

Vechiul domeniu părințesc, care sub sărutările Juliei, tinuse așa puțin loc în inima lui, îi deveni din zi în zi, mai scump. Când și cele scame cu groază, că în momentul de față două dureri își dispută rangul în sufletul său: pierderea legonicei lui, și pierderea apropiată a casei natale.

După cinci luni cari avea să treacă foarte repede, nu va mai avea cămin. Cinci luni! Atât timp cât plânsese, timpul nu i se părea că înaintează; de ce trecea așa de repede acum?

CAPITOLUL III

O victimă de 20 de ani

În ziua de 21 Martie, după amiază, brișca păstorului Hjelm intră încet în curtea Halleborgilor.

Gosta zărindu-l dela fereastră, se scoborî repede pentru o primă pe prietenul lui, pe care îl iubea ca pe un tată. În adevăr, nu era el singur

ru, căruia și putea deschide sufletul?

Baronul nu-și deduse seama că subiectul convorbirilor lor încetul cu încetul se modificase, dar bătrânul lui amic și da perfect seama. Altă dată, Gosta nu vorbea decât de rana lui mereu sângerândă, de amorul său care l'inchina morții aceleia al cărei obiect era, de datoria lui de a trăi și de a suferi. Și pe urmă, când începuse să se ocupe de afacerile lui, de a se interesa de cel din jurul lui, de multe ori, și îndrepta conversația asupra lucrurilor cari cuprindeau domeniul lui, oamenii și nevoile lor. Câte odată, chiar, se interesa și de vecinii pe cari îl cunoștea și bătrânul preot.

Acesta își dădea numai de cât seama, de sentimentele diferite cari chinău sufletul tânărului baron la gândul că în curând trebuia să părăsească Halleborg-ul; și cum ținea mult la Gosta, pe care-l călăuzise în copilărie, ca mai mare, observase această schimbare cu multă bucurie și dese ori și zicea: „Doamne, numai dacă ar avea mai multe luni înainte lui!”

Când se găsiră amândoi singuri în salon, Gosta se apropiă de fereastră, și lăsându-și privirea să rătăcească pe țarină, îi zise:

„Stai la fereastră, uitându-mă peste câpiile astea atât de cunoscute dându-mi seama că e pentru ultima oară că le mai văd despuindu-se de mantaua lor de iarnă, pentru a-și lăsa să se vadă iarăși noua lor găteală.”

Credea că vorbește cu un ton nepăsător, ca și cum ar fi făcut o observație banală, dar pastorul înțelese impresia de adâncă tristețe care dictase cuvintele lui.

Pentru ultima oară, Gosta? Sunt niște cuvinte foarte melancolice; și cu toate acestea, le găsesc mai puțin dureroase de cât acele pe cari le-am auzit înainte de a veni aici Persoana la care fac aluzie, nu-și exprima numai regretele de a fi în curând lipsită de priveliștea văii din Hallinge, atât de frumoasă, atunci când este acoperită de zăpadă, dar de tot spectacolul lucrurilor dupe pământ.

Ei bine, invidiez gura care a putut vorbi astfel.”

Pastorul răspunse zâmbind: „Ah! iar începi cu năzbățiile d-tale! știi ce gândesc eu în privința asta și nu vreau să te obosesc cu repetările mele.”

Am să-ți observ numai, că aceste regrete nu ășeau din gura unui bărbat plictisit de viață, dar din aceea a unui inger, o fată tânără de douăzeci de ani, al cărui suflet se va ridica în locașurile cereștii, tot așa de curat, cum a și venit pe pământ.

De cine vorbești, pastore? întrebă Gosta mai mult de politetă de cât de interes.

A se citi urmarea în „Universul Literar” ce va apare Duminica viitoare.

GĂGĂLICI

Găgălici vrea să părăsească regimentul, și căpitanul său, care-i vrea binele, încearcă un demers pe lângă colonel.

— Ei, căpitane!... Ce s'a mai întâmplat?

— D-le colonel, veneam...

— Văd foarte bine că veneai, căpitane, că doar n'am nălucit...

— Vream să vă cer un lucru.

— Mă așteptam, căpitane, mă așteptam.

— Un om din compania mea...

— Cum se numește animalul?

— Găgălici, domnule colonel.

— Găgălici. Și ce este cu omul acesta?

— Este un bun soldat, care și-a sfârșit stagiul, și care...

— De unde e Găgălici?

— Este Giurgiuvean, domnule colonel.

— Giurgiuvean! și bun soldat!... nu e adevărat, căpitane!

— Vă asigur, domnule colonel.

— Se poate, căpitane, se poate...

Dar se știe că Giurgiuveanii nu trec de soldați buni în regimentul meu,

nu-și fac datoria cum trebuie, înțelegi ce-ți vorbesc? Și ce vrea... cum îl cheamă?

— Găgălici, domnule colonel.

— Bun. Și ce vrea Găgălici?

— Ar fi fericit...

— Natural. Dar fericit de ce?

— ...Dacă ați face puțin lucru pentru el. Este un excel... este un soldat, care a fost rănit în ultimele

afaceri și care n'a avut nici o recompensă, la timp. Deci dacă aveți bunătața să stăruiți ca să i se acorde medalia militară...

— Rănit?... când?... cum?... Unde a fost rănit?

— Domnule colonel, e așa de greu de spus... faptul este că a primit un glonț în... josul spatelui.

— În josul spatelui?... Ei bine! și

pretinde, căpitane, pretinde... Cum îl cheamă?

— Găgălici domnule colonel.

— Bun. Deci zicem: Găgălici, în josul spatelui..., vrea să părăsească regimentul..., medalia militară... militară... Nu are familie animalul?

— Ba da, domnule colonel, are și tată.

— Are tată, bun. Și cum îl cheamă pe tată'su?

— Tot așa, Găgălici.

— Atunci zicem: Găgălici, Găgălici tată... glonț în josul spatelui..., vrea să părăsească regimentul... medalia militară... Numai tată are?...

— Ba are și mamă.

— Ai mai spus, căpitane, ai mai spus... Și cum o cheamă?

Dar... Doamna Găgălici. Hm! Hm! Găgălici, d-nu Găgălici, d-na Găgălici, glonț în... Și nu mai are pe altcineva în familie?

— Ba da, domnule colonel, mai are și o soră.

— Cum o cheamă?...

— Doamna Găgălici.

De data aceasta colonelul e apucat de o mare mânie și începe să strige:

— Găgălici, Găgălici tată, Găgălici mama, Găgălici sora!... Cum, în familia aceasta toți se numesc Găgălici?... Lasă-mă în pace cu animalul acesta, căpitane... Nu va avea nimic de la mine!

Preț. de Aurel Teodoras.

VAPSEA DE PAR RAPID

GARANTAT ABSOLUT
NEVĂTĂMĂTOARE

Văpsește imediat părul căruntit sau albit, în negru, brun, castaniu sau blond într'un mod atât de perfect și de natural în cât nu se cunoaște de loc că părul e văpsit. Intrebuintarea mai simplă și mai ușoară ca la orice altă văpsea de păr.

Prețul lei 2,50. La nemulțumire se restituie imediat costul.

Bonboane
Orientale
Parfumează
admirabil gura

și distrog ori-ce miros urât al gurei provenit din tutun, dinți stricați sau stomac deranjat.

Cuția 50 bani la drogherii și farmaci.

Observați marca Semiluna cu stea, singure veritabile.

CREMA PUDRA SAPUN

FLORA

POMADA Capilogen (Apă de păr)

TUSEA cea mai rebelă, bronșitele acute și cronice, tusea măgărească, vindecă sigur

Pectosin
Șteanu

Sticla lei 3.—La drogherii și farmaci

PURGEN

PURGATIV IDEAL
cu renume universal

De o eficacitate absolută sigură. Cuția cu 25 purgative lei 1,50. Observați ca fiecare pastilă să aibă inscripția: Purgon Bayer, singurul veritabil.

Anemia (lipsa sângelui), clorosa, neurastenica, bisteria, slăbiciunea generală, vindecă

Hemofer
Șteanu

recomandat de prof. dr. Bucliu, prof. dr. Leonte, prof. V. Negel, Iași, și alții, ca unul din cele mai puternice reconstructivante ale corpului slăbit. Sticla lei 4.

DURERI REUMATICE

Nevralgii, migrenă, dureri de cap și de dinți vindecă sigur

PASTILELE

Nevralgine Jarist

Un flacon 2,50

La drogherii și farmaci.

UN CEAS GRATIS
ADMIRABIL.

Ceas ANKER Rem. de Aur Gloria

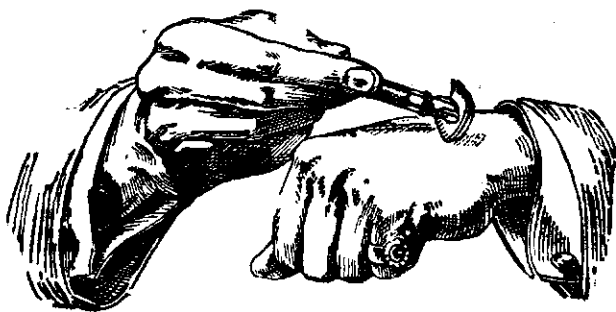
IN LOC DE LEI 20

numai Lei 9

Numai lei 9. Se trimite prin ramburs. La o comandă de 8 buciți odată se trimite un ceas gratis.

Fabrica de ceasuri Weiss
Nagysalló (Borș), Ungaria

Hartie Maculatură de vânzare la administrația ziarului «UNIVERSUL».

Observați încovoitura lamei GILLETTE în timpul întrebuințării. Aparatul de ras GILLETTE este apogeul simplității, ușurinței și siguranței.

Lama GILLETTE este încovoiată în colțul exact al obrazului.

Încovoitura caracteristică a lamei GILLETTE permite un ras neted și fără primejdie.

Lama GILLETTE nu cere să fie nici frecată, nici ascuțită.

Bine argintat cu 12 lame LEI 25. De vânzare în magazinele de obiecte de oțel, articole de lux pentru bărbați, și articole de piele.

Gillette Safety Razor Ltd. Boston și Londra

Gillette

neascuțit
fără cureauă

Aparat de ras

La 25 Noembrie a.c.

VA AVEA LOC

Tragerea MARILOR PREMII

Oferite de ziarul „UNIVERSUL“ abonaților săi.

Se va câștiga

Vila de la Sinaia

precum și alte numeroase obiecte de mare valoare

La această tragere vor participa toți acei ce se vor abona cu începere de azi, și până în ziua de 24 Noembrie orele 12 noaptea.

Grăbiți-vă

și vă abonați. căci cu un abonament la
„UNIVERSUL“

puteți deveni proprietar al unei frumoase

VILE LA SINAIA

anume construită pentru abonații noștri

Prețul abonamentului a rămas neschimbat

Un an 18 lei. Șase luni lei 9,15. Trei luni lei 4,65.